

ЗВІТ

ПРО РЕЗУЛЬТАТИ

ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМЦІВ

М. СЛАВУТА

Опитування проводилося

Експертним Комітетом з стратегічного розвитку

спільно з

Проектом «Економічний розвиток міст» (ЕРМ)

за підтримки

USAID | UKRAINE
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Січень 2008 р.

Зміст:

I.	ВСТУП	3
II.	МЕТОДОЛОГІЯ	3
III.	ГОЛОВНІ ВИСНОВКИ	3
IV.	РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ	5
	1. Статус підприємства	5
	2. Загальний стан бізнесу	5
	3. Споживачі	7
	4. Питання трудових ресурсів і зайнятості	8
	5. Нерухомість	8
	6. Послуги та відносини з органами місцевої влади	9
	7. Критичні питання	11
	8. Загальні враження	11
V.	УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК	12

I. ВСТУП

У грудні 2007 – січні 2008 року було проведене опитування роботодавців Славuti. Це опитування є елементом процесу стратегічного планування економічного розвитку із залученням громади – проекту, який визначатиме економічне майбутнє міста. Метою опитування було отримання корисної та достовірної інформації для членів Комітету економічного розвитку стосовно думки тих, хто здійснює інвестиції та створює робочі місця в Славuti. Серед питань анкети були історія та статус підприємства, характер бізнесу, робоча сила та персонал, інформація про розміщення підприємства, послуги, що надаються органами влади, та стосунки з ними, а також загальна думка про місто як середовище для ведення бізнесу.

II. МЕТОДОЛОГІЯ

До 22 січня 2008 року було заповнено 31 анкету. Серед компаній у переліку для опитування були найбільші роботодавці міста, а також вибірка малих і середніх підприємств та приватних підприємців – фізичних осіб. У цьому звіті містяться узагальнені дані всіх підприємств, отримані в результаті проведеного дослідження.

Для отримання якомога повніших і відвертіших відповідей, респондентів запевнили, що цей звіт не буде містити посилань на конкретні підприємства, а інформація в анкетах буде конфіденційною.

Були виявлені відмінності у відповідях між підприємствами, що належать до різних галузей економіки, а також між великими підприємствами та представниками малого й середнього бізнесу. Тому частину даних було проаналізовано з урахуванням цих відмінностей.

Хоча опитування 31 підприємства не може повною мірою відобразити думку всієї бізнесової спільноти Славuti, ці підприємства, – як традиційні роботодавці, так і динамічний, зростаючий сектор малих і середніх компаній, – репрезентують значну частину місцевої економіки, і дають можливість порівняти результати цього опитування з результатами аналогічних опитувань, проведених в інших містах України.

III. ГОЛОВНІ ВИСНОВКИ

1. Місцева економіка видається досить відкритою: респонденти повідомили про певні надходження зовнішніх інвестиційних коштів, а також значну експортну орієнтацію.
2. Економіка Славuti є добре диверсифікованою. Її головним сектором залишається промисловість, але малий і середній бізнес розвивається досить швидкими темпами. Промисловість продовжує бути головним роботодавцем та основним експортером. Новим явищем у місцевій економіці є розвиток малих і середніх підприємств після 1990 р. Ці компанії здебільшого задовольняють різноманітні потреби регіональних галузей, домогосподарств і населення.
3. Рівень збуту на одного працюючого по місту (в бізнесі – продуктивність праці) складає 100,6 тис. грн. на рік і є вищим від середнього в Україні.
4. Загальна чисельність працівників з повним робочим днем на 31 підприємстві, що брали участь в обстеженні, становить 4795. П'ять років тому на цих підприємствах разом працювало 3866 працівників. Нові робочі місця створювалися переважно малими та середніми підприємствами. Незначне скорочення робочих місць мало місце на традиційних для Славuti великих підприємствах.
5. Середньомісячна фактична заробітна плата на обстежених підприємствах становить 1242 грн. (у 2006 р. – 982 грн.). Найнижчими є середньомісячні заробітки на малих і середніх підприємствах. Загалом диференціація заробітної плати в місцевій економіці відбувається в діапазоні від 403 грн. до 2000 грн. на місяць.
6. За оцінками респондентів 67% робочої сили по якості заслуговує на «відмінно» та «добре». Надзвичайно гостро респонденти відчувають нестачу кваліфікованої робочої сили. 67%

опитаних підприємств з різних секторів вже відчувають труднощі з набором працівників певних професій та кваліфікації, які є важливими для подальшого розвитку цих підприємств, а ще 10% підприємств очікують виникнення кадрових проблем у найближчому майбутньому.

7. Тридцять дев'ять відсотків респондентів вважають наявне майно достатнім для розширення бізнесу, чи будівництва нових споруд, а 61% респондентів не мають таких можливостей для розширення. Однак, потребу у землях чи спорудах у Славуті важко задовольнити. Лише один респондент буде найближчим часом надавати наявне майно в оренду, а 16% – розглядають це питання як перспективне. Підприємства міста, очевидно, маючи перспективні плани щодо розширення та відслідковуючи явну тенденцію до подорожчання нерухомості, в основному, не бажають у даний час продавати надлишки землі та будівель.
8. Приплив зовнішніх фінансових ресурсів до місцевої економіки очікується бути доволі значним. Плановий обсяг інвестицій респондентів на найближчі 2-3 роки складає 3352,7 млн. грн. При цьому планується створити 857 нових робочих місць. Ці цифри показують інвестиційну активність 61% респондентів. Розуміючи, що внутрішніх інвестиційних ресурсів у місті недостатньо 35% опитаних підприємців міста ратує за залучення прямих іноземних інвестицій.
9. Лише 1 респондент планує перенести свій бізнес в інше місто через зміну ринкової кон'юнктури. Ще 10% будуть розширяти бізнес в інших містах. Головними мотивами для такого рішення респонденти називають зміну ринкової кон'юнктури, кращий бізнес-клімат в іншому місті, відсутність землі для розширення, високу вартість робочої сили .
10. Загалом якість послуг, що надаються органами місцевого самоврядування, в середньому отримала 2,55 за 4-бальною шкалою, де 1 є найвищою, а 4 – найнижчою оцінкою). Респонденти були найбільше задоволені послугами з надання дозволів на ведення бізнесу, роботою громадського транспорту. Респонденти були найбільше незадоволені утриманням доріг, та охороною правопорядку. Хоча у порівнянні з усіма іншими містами (у яких проводилося таке ж дослідження) якість послуг органів влади у Славуті оцінена респондентами суттєво краще, особливо – утримання доріг, послуги громадського транспорту, житлове будівництво, збирання та вивезення сміття, підтримка малих та середніх підприємств.
11. Дев'ять з 31 респондентів оцінили рівень місцевої влади як «відмінний», ще шістнадцять респондентів вважають його «добрим». Влада також отримала 5 оцінок «задовільно» та одну оцінку «погано». Серед керівників міста та владних установ найбільш ефективно респонденти знаходять порозуміння з (у порядку спадання рейтингу): міським головою, центром зайнятості, заступниками міського голови, міською радою, органом реєстрації бізнесу, відділом з питань промисловості, санепідемстанцією, пожежною охороною, податковим органом. Найбільш незадоволені респонденти роботою управління міліції.
12. Респонденти оцінили бізнес-клімат у Славуті приблизно на такому ж рівні, як і рівень місцевої влади. Серед найважливіших сильних сторін місцевого бізнес-клімату називали добрий інвестиційний клімат, ефективну роботу міського голови та міської влади, сприяння у вирішенні проблем бізнесу. Серед негативних елементів бізнес-клімату незначна частина респондентів відзначили високу конкуренцію та недостатню кількість кваліфікованих працівників.
13. Респонденти поділяють думку, що місцева економіка поліпшиться завдяки розвитку інфраструктури бізнесу, малих та середніх підприємств, комунальної інфраструктури, а також зовнішнім ресурсам (залучення прямих іноземних інвестицій), кращій підготовці робочої сили.

IV. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

1. СТАТУС ПІДПРИЄМСТВ

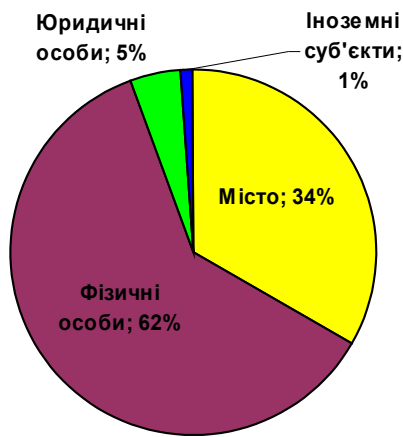

Рис. 1. Структура власності серед підприємств-респондентів

21 підприємства з 31 опитаних було засновано після 1990 року, 10 підприємств є «продовжувачами справи» традиційних галузей. Найбільша частка новостворених компаній відноситься до малого підприємництва. Серед суб'єктів малого і середнього бізнесу багато підприємств сфери промислового виробництва, будівництва, торгівлі, громадського харчування та послуг. У виробничій сфері переважають традиційні для міста підприємства. Це свідчить про міцні конкурентні позиції місцевих промислових підприємств, а також доволі високі темпи розвитку промисловості в Славуті. Власниками більшості (99%) опитаних підприємств є українські юридичні та фізичні особи, місто.

2. ЗАГАЛЬНИЙ СТАН БІЗНЕСУ

На запитання анкети про чинники негативного впливу на поточний і майбутній розвиток своєї продукції чи послуг були отримані наступні відповіді (Рис. 2):

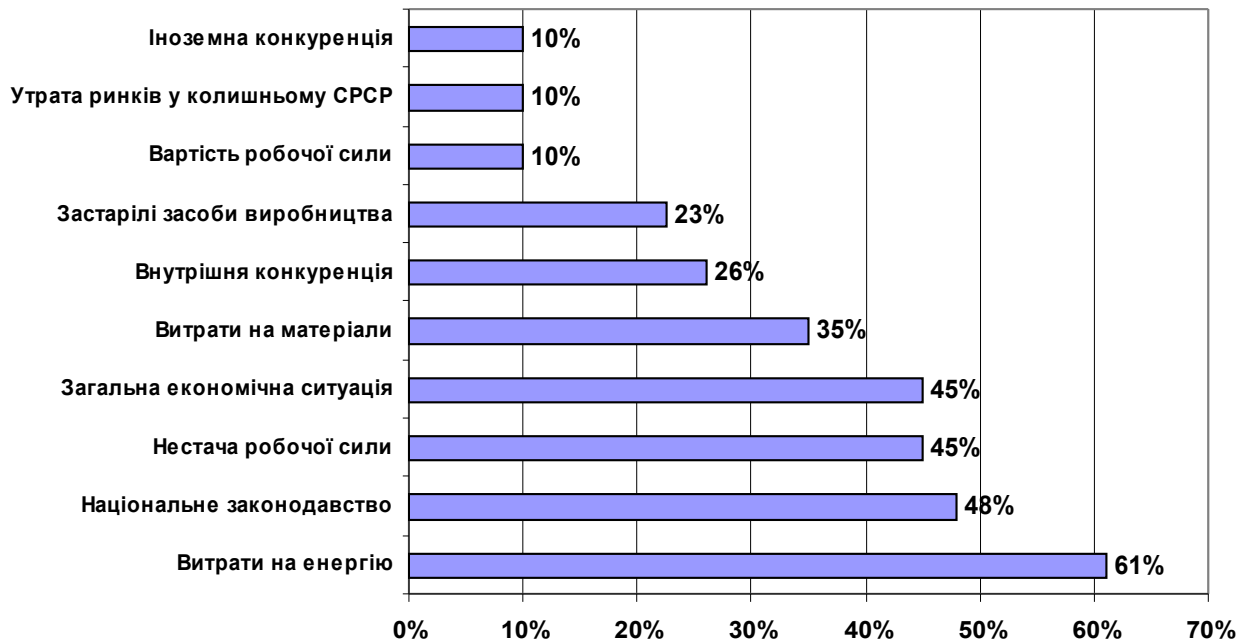

Рис. 2. Перешкоди для подальшого розвитку

Економіка Славуті є добре диверсифікованою. Її головним сектором залишається промисловість, але малий і середній бізнес розвивається досить швидкими темпами. Промисловість продовжує бути головним роботодавцем та основним експортером. Новим явищем у місцевій економіці є розвиток малих і середніх підприємств після 1990 року. Ці компанії здебільшого задовольняють різноманітні потреби регіональних галузей, домогосподарств і населення.

Важливими з позиції оцінки перспективного розвитку економіки міста є запитання про найвагоміші чинники, які впливатимуть на стан підприємств за умови вступу України до ЄС. Респонденти оцінили позитивні та негативні чинники (Рис. 3, 4):

Рис. 3. Позитивні чинники при вступі України до ЄС

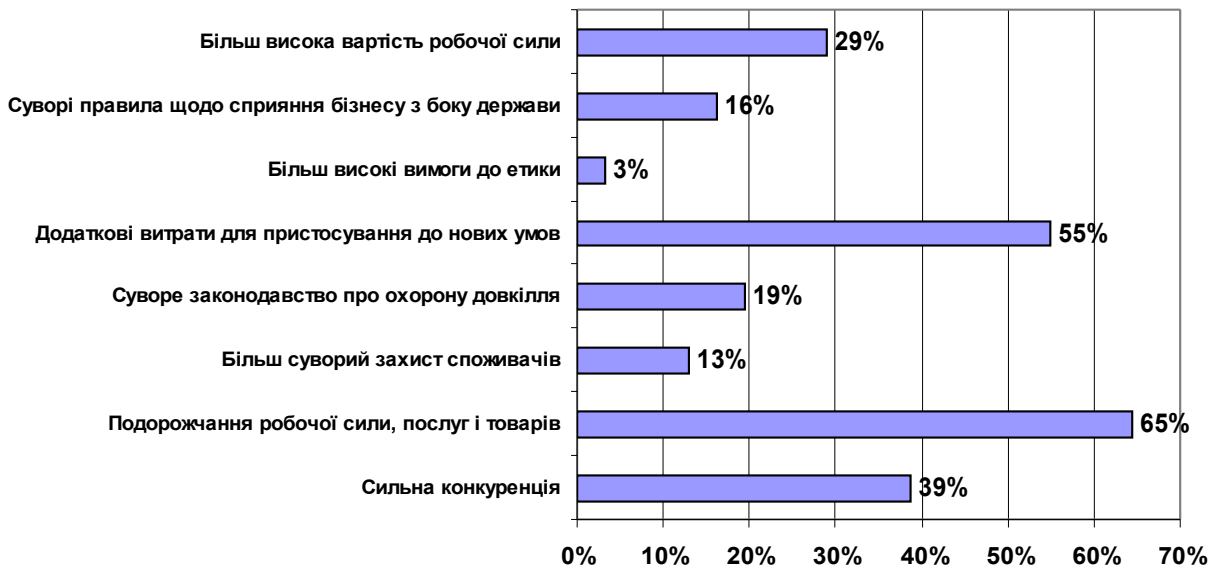

Рис. 4. Негативні чинники при вступі України до ЄС

Очікування, пов'язані з більш тісним співробітництвом України з ЄС чи вступом до цієї організації, є швидше позитивними, хоча підприємства передбачають і негативні наслідки. Доступ до великого ринку без митниць і перешкод (48%), стабільніший бізнес-клімат (48%), кращий правовий захист підприємців (42%) є, на думку респондентів, головними вигодами від початку процесу інтеграції та показують нам, чого цим підприємствам найбільше бракує в сьогднішній Україні.

З іншого боку 65% підприємств з острахом очікують на втрату переваг, яку вони мають через дешевизну робочої сили, послуг і товарів; імовірних додаткових витрат для пристосування до нових умов (55%), збільшення конкуренції (39%) та більш високу вартість робочої сили (29%).

Якщо розглядати вибірку в розрізі окремих секторів, експортно-орієнтовані підприємства найбільш оптимістично налаштовані на співпрацю з ЄС, тоді як малі й середні підприємства значно більшої уваги приділяють негативним наслідкам.

3. Споживачі

За рахунок значного впливу на результативні показники експортно орієнтованих підприємств (це найбільші роботодавці міста) лише 7 % сумарного збуту припадає на Хмельницьку область, 36 % – на інші регіони України. Ці цифри ілюструють відносно високий рівень експортної орієнтації економіки Славuti в галузі промисловості. Але й ця частка експорту в структурі збуту є меншою ніж в аналогічних регіонах Центральної та Східної Європи, і її можна було б збільшити.

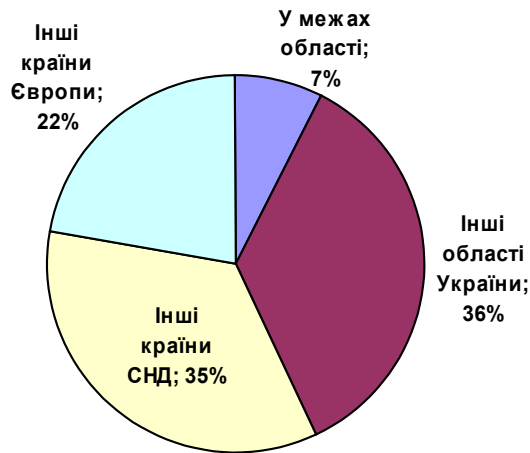

Рис. 5. Напрямки збуту товарів та послуг

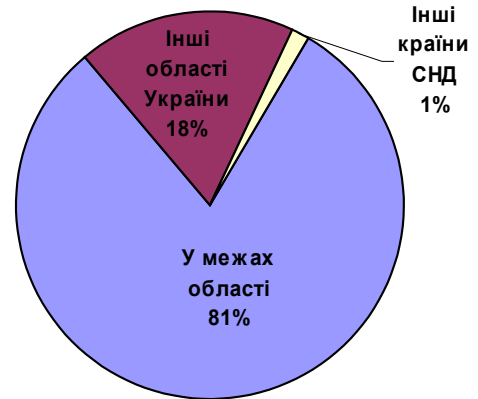

Рис. 6. Ринки збуту місцевої економіки (без врахування найбільших підприємств)

Результати аналізу експортної орієнтації підприємств малого і середнього бізнесу представлено на Рис. 6. Ринок збуту підприємств малого і середнього бізнесу міста Славута зосереджений в межах Хмельницької області (91%) і на території України (інші області України – 9%). Це свідчить про надто низьку експортну орієнтацію підприємств малого і середнього бізнесу міста.

Підприємці відзначили фактори, які сприяють їх бізнесу (Рис. 7).

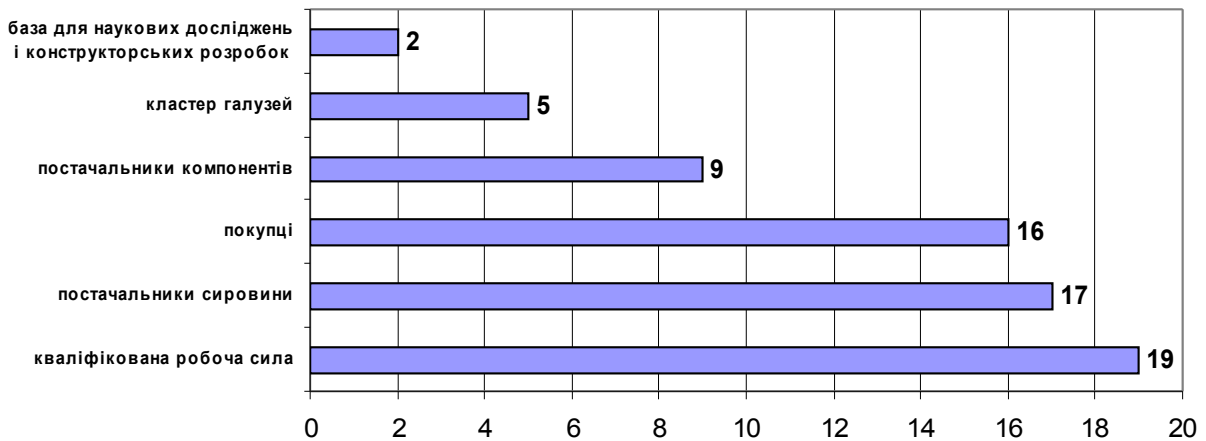

Рис. 7. Наявність в Славуті факторів, які сприяють бізнесу

Серед причин розміщення бізнесу саме в Славуті 61% опитаних відзначили наявність кваліфікованої робочої сили, 55% - наявність постачальників сировини, 51% - покупців.

Значна частина (80%) підприємців прогнозують зростання обсягів збуту у середньому на 40% (переважно від 10 до 60%) в 2008 році порівняно з попереднім роком, ще два респонденти – на 250% та 322%, хоча є й такі, які очікують спаду. Середній збут на одного працівника знаходиться на рівні близько 100,6 тис. грн.

4. ПИТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ТА ЗАЙНЯТОСТІ

Середньомісячна фактична заробітна плата на обстежених підприємствах становить 1242 грн. (у 2006 р. – 982 грн.). Найнижчими є середньомісячні заробітки на малих і середніх підприємствах. Загалом диференціація заробітної плати в місцевій економіці відбувається в діапазоні від 403 грн. до 2000 грн. на місяць.

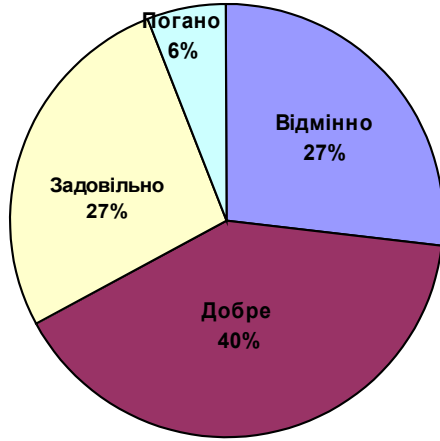

Рис. 8. Оцінка роботодавцями якості робочої сили

67% опитаних підприємств з різних секторів вже відчувають труднощі з набором працівників певних професій та кваліфікації, які є важливими для подальшого розвитку цих підприємств, а ще 10% підприємств очікують виникнення кадрових проблем у найближчому майбутньому.

Найчастіше у переліку професій, по яких спостерігається нестача кадрів, зустрічаються: будівельні професії, інженерно-технічні працівники в сфері виробництва будівельної кераміки, хіміки-технологи, швачки, електромонтери, електроремонтники, ткалі, прядильниці, слюсарі, оператори виробництва, машиністи, професії видувальників, просувальників, водії, механізатори, менеджери, спеціалісти з ремонту та обслуговування газового обладнання.

Загальна чисельність працівників з повним робочим днем на 31 підприємстві, що брали участь в обстеженні, становить 4795. П'ять років тому на цих підприємствах разом працювало 3866 працівників. Нові робочі місця створювалися переважно малими та середніми підприємствами. Незначне скорочення робочих місць мало місце на традиційних для Славuti великих підприємствах.

Респонденти оптимістично дивляться в майбутнє: за їхніми прогнозами в 2008-2010 роках за рахунок додаткового інвестування і розширення виробництва вони додатково працевлаштують понад 800 працівників.

Жінки складають 43,8% працівників у вибірці.

Надзвичайно гостро респонденти відчувають нестачу кваліфікованої робочої сили.

5. НЕРУХОМІСТЬ

13 підприємств з 31 опитаних є власниками нерухомості (земельної ділянки та споруд на ній), ще 8 підприємств орендують нерухомість, а 8 – є одночасно власниками та орендарями.

При цьому 39% респондентів вважають наявне майно достатнім для розширення бізнесу, чи будівництва нових споруд, а 61% респондентів не мають можливостей для розширення. Однак, потребу у землях чи спорудах у Славuti важко задовольнити. Лише один респондент буде найближчим часом надавати наявне майно в оренду, а 16% – розглядають це питання як перспективне.

На запитання щодо географії інвестиційних планів відповіді респондентів розподілилися наступним чином (Рис. 9.):

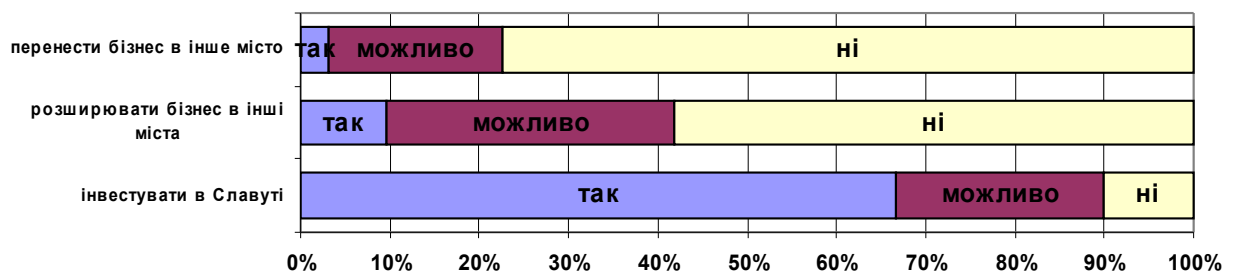

Рис. 9. Географія інвестиційних планів респондентів

Плановий обсяг інвестицій респондентів складає 3352,7 млн. грн. При цьому планується створити 857 нових робочих місць.

Лише 1 респондент планує перенести свій бізнес в інше місто через зміну ринкової кон'юнктури. Ще 6 респондентів, які розглядають цю можливість, як перспективну, зазначили, що причини для такого рішення наступні:

- зміна ринкової кон'юнктури (5 відповідей),
- кращий бізнес-клімат в іншому місті (4 відповіді),
- відсутність землі для розширення (2 відповіді),
- висока вартість робочої сили (2 відповіді),
- погані послуги місцевого самоврядування (1 відповідь),
- неадекватні приміщення (1 відповідь).

6. Послуги та відносини з органами місцевої влади

Респондентам було запропоновано оцінити десять видів муніципальних послуг за шкалою від 1 до 4 (1 = відмінно, 4 = незадовільно). В середньому ці послуги отримали оцінку 2,55 (див. Рис.11, де верхній стовпчик репрезентує результати по місту Славута, а нижній – узагальнені результати, отримані в інших містах, де проектом проводилося аналогічне обстеження).

Найбільше задоволення було висловлене послугами з надання дозволів на ведення бізнесу (2,30), роботою громадського транспорту (2,33). Респонденти були найбільше незадоволені утриманням доріг (2,87), та охороною правопорядку (2,86). Хоча у порівнянні з усіма іншими містами якість послуг органів влади у Славуті оцінена респондентами суттєво краще, особливо – утримання доріг, послуги громадського транспорту, житлове будівництво, збирання та вивезення сміття, підтримка малих та середніх підприємств.

від 1-"відмінно" до 4-"погано"

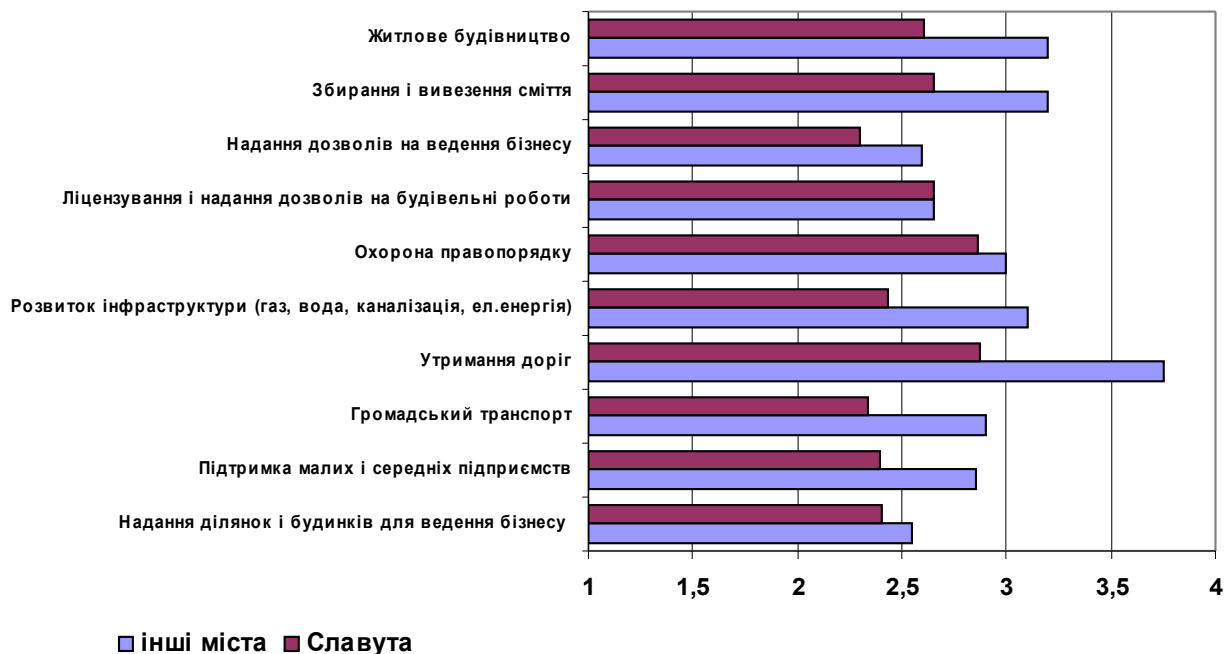

Рис. 10. Послуги органів влади

Опитування дозволило з'ясувати думку підприємств про послуги, які мають надаватися міською владою (зокрема підрозділом з економічного розвитку) представникам бізнесу Славuti. Як демонструє Рис. 11, підприємства активно підтримують не всі запропоновані послуги.

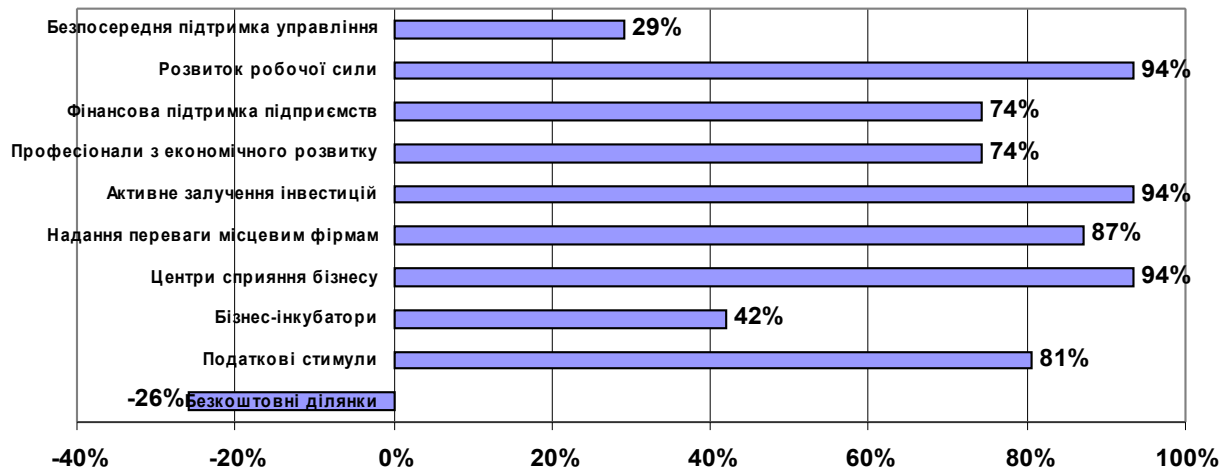

Рис. 11. Послуги підрозділу з економічного розвитку

На відміну від компаній в інших країнах Східної Європи, респонденти не підтримують ідею надання міською владою за символічну ціну приватним підприємствам вільних ділянок, які забезпечені інфраструктурою – вони не бачать гарантії, що ті, хто отримає таку форму субсидії, насправді почне створювати робочі місця.

Підприємства-респонденти оцінили контакти з владними структурами та посадовцями (Рис. 12).

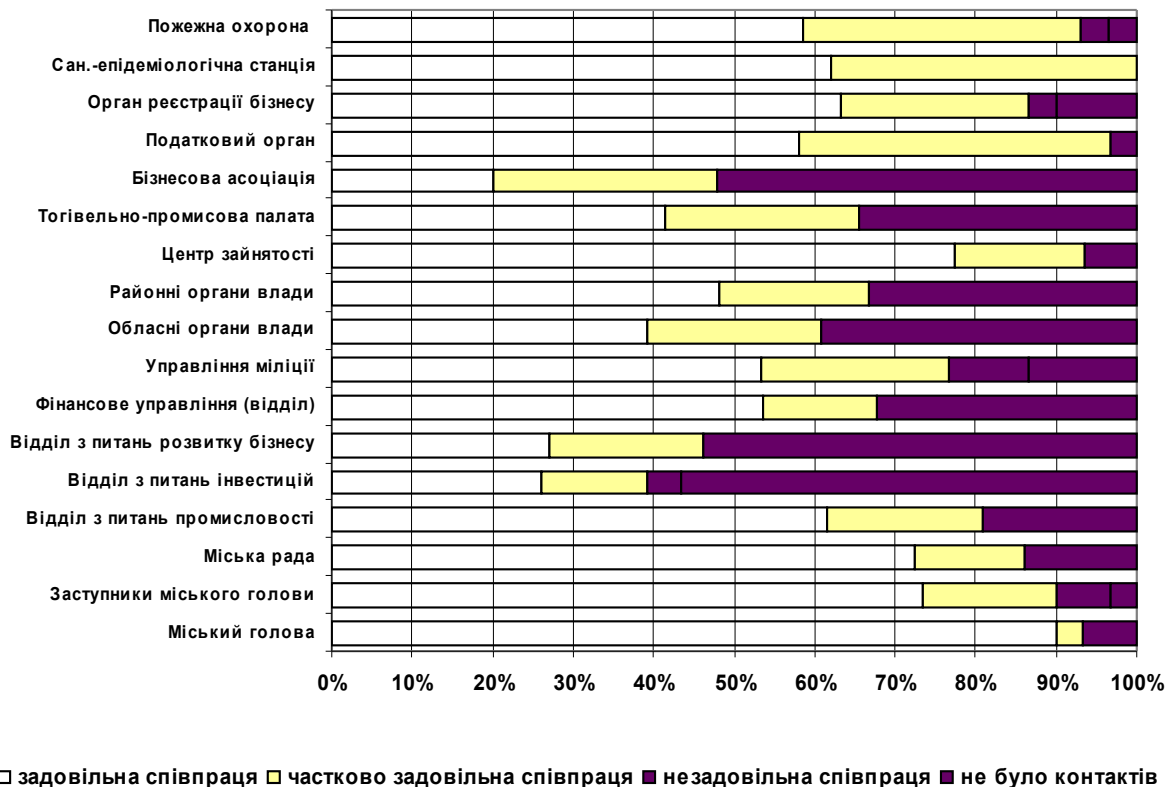

Рис. 12. Контакти з органами влади та управління

Серед тих, хто отримав позитивний баланс комунікації: міський голова, центр зайнятості, заступники міського голови, міська рада, орган реєстрації бізнесу, відділ з питань промисловості, санітарно-епідеміологічна станція, пожежна охорона, податковий орган. Найбільш незадоволені респонденти роботою управління міліції.

Представники місцевого бізнесу практично не мають контактів з бізнес-асоціаціями, підрозділом виконавчих органів влади що опікується питаннями інвестицій.

39% респондентів таким чином описали найбільші проблеми, з якими вони зустрічаються під час контактування із зазначеними установами:

- значні витрати часу, довгі процедури оформлення дозволів, черги (5 відповідей),
- бюрократизм (2 відповіді),
- заздрість,
- незнання законів,
- велика кількість дозвільних документів.

7. Критичні питання

Респонденти дали такі відповіді на запитання щодо трьох найбільш важливих напрямків, які мають бути відображені в стратегічному плані економічного розвитку міста (Рис. 13.):

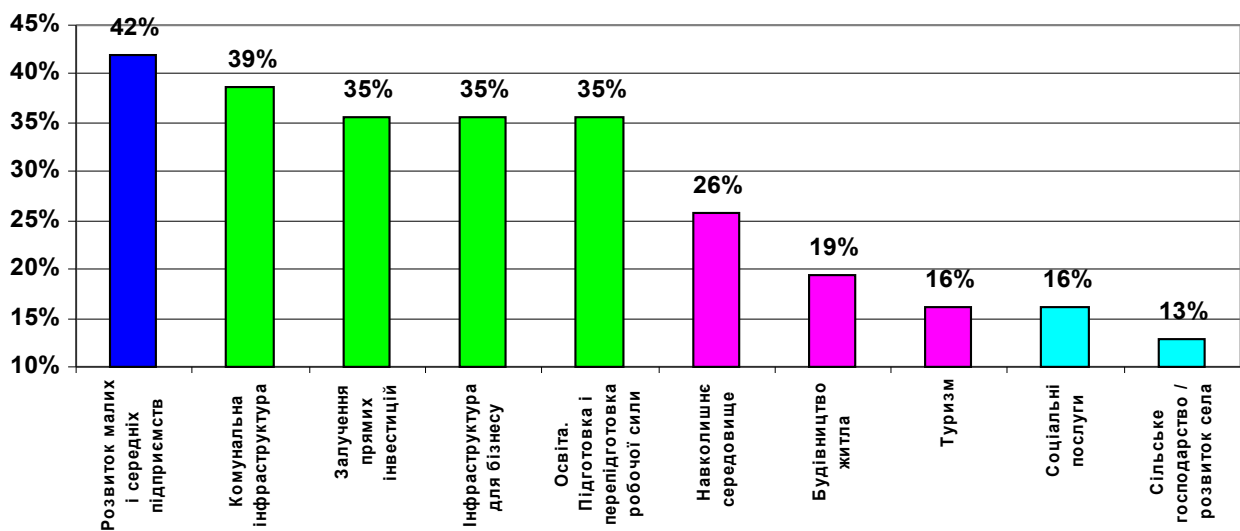

Рис. 13. Критичні питання

8. Загальні враження

Респондентам запропонували висловити свої загальні враження про органи влади в Славуті, а також про загальне сприйняття Славuti як місця для ведення бізнесу (Рис. 14).

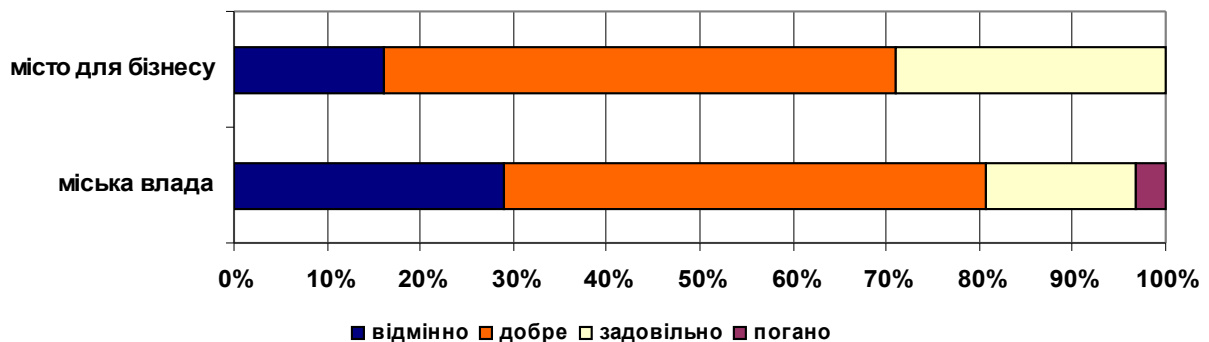

Рис. 14. Загальне сприйняття міста та міської влади

Позитивними елементами бізнес-клімату Славуті респонденти відзначили наступні:

- промислове місто з перспективою розвитку, добрий інвестиційний клімат, місто з розширеними інфраструктурами промисловості (5 відповідей),
- міський голова-господарник, підтримує розвиток бізнесу, сприяє та розуміє, харизматичний та лояльний (3 відповіді),
- прозорість, відкритість у спілкуванні, сприяння у вирішенні проблем ведення бізнесу (2 відповіді),
- влада почала слухати громаду при прийнятті рішень,
- географічне місце розташування (2 відповіді),
- господарський підхід до справи, відкритість, демократизм,
- легко і приємно співпрацювати,
- мінімальне втручання органів виконавчої влади,
- порозуміння.

Негативними елементами бізнес-клімату Славуті респонденти відзначили наступні:

- висока конкуренція (2 відповіді),
- недостатня кількість кваліфікованих працівників,
- неналежне вивчення проблем околиць міста,
- невпорядкована соціальна сфера,
- нема порядку з дорогами,
- економічний стан держави,
- ухвалення незрозумілих рішень,
- чиновницький бюрократизм.

V. УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК

Цей звіт про результати опитування підприємців відображає узагальнені думки роботодавців Славуті. Їх спільне ставлення до міської влади значною мірою визначатиме, яким буде економічне майбутнє міста – зростання, застій чи занепад. Звіт допоможе Експертному комітету з економічного розвитку в його роботі і буде корисним для міської влади в роботі над підтримкою та поліпшенням бізнесового клімату в місті.

Проект «Економічний розвиток міст» висловлює вдячність усім представникам підприємств, які поділилися своїми думками та надали корисну інформацію, учасникам Експертного комітету, а також усім хто присвятив свій час проведенню опитування.